

כל השבילים בשבילך באתר הכשר shvilim.co
איריס כהן 0548424783c@gmail.com

צעד מס' 128 - אמצעים רטוריים - המשך מצעדים 124, 125

דיברנו על אמצעים רטוריים שגורמים חוויה, אח"כ העלינו את אלה היוצרים הדגשה. אבל בטקסטים שמטרתם לשכנע, צריך עוד משהו... צריך לתת לקורא לחוש קשר וקרבה לדברים. באילו דרכים ניתן לעשות זאת? על כך בצעד הנוכחי.

ניתן לקבל דוגמית של מקבצי ה"צעדים" הקודמים ולרכוש גישה לאוצר בלום של תכנים וכלים לפיתוח שפה בבי"ס יסודי.

רושמים במייל: רוצה דוגמית מקבץ כלים מ"שבילים" בעברית.

הדוגמית - חינם הגישה - בתשלום

אמצעים רטוריים שמטרתם ליצור קרבה

1. שימוש בגוף ראשון רבים

הגדרה: ניסוח המשתף את הקוראים ואת הכותב יחד, כמו: "אנחנו", "שלנו", "אותנו".
דוגמאות: כולנו יודעים כמה רבה יכולה להיות השפעתו של כל מעשה שאנחנו עושים על הסביבה. שימוש בגוף ראשון רבים הוא אמצעי רטורי מומלץ משום שהוא אינו נתפס בדרך כלל כמאולץ, ועם זאת הוא פועל את פעולתו. זוהי אחת הדוגמאות לכוחה של רטוריקה, כי התנסחות בגוף ראשון רבים אינה משנה אפילו בפסיק קטן את התוכן עצמו, ועם זאת היא מתיישבת יותר בקלות בלב הקוראים.

2. שימוש בגוף שני נוכחים

הגדרה: פנייה ישירה אל הקוראים.
דוגמאות: תארו לעצמכם ילד שמתעורר ברכב נעול. לא הייתם רוצים שהילד הזה יהיה הילד שלכם. שימוש בגוף נוכחים הוא אמצעי רטורי חשוב, שעשוי לשנות את כל הנימה של הטקסט או של הנאום. ברגע שבו כותב עושה את המעבר מדיבור אובייקטיבי על נושא כלשהו לפנייה ישירה לקוראים שלו, הוא משנה פאזה, יש לכך יתרונות אבל גם מחירים.
מצד אחד, הוא יוצר עכשיו קשר עין גלוי עם הנמענים שלו, פונה אליהם ומנהל איתם שיחה. זה יוצר קרבה. מצד שני, בדיוק בגלל הקרבה הזאת - הכותב מאבד את חזקת האובייקטיביות שעמדה לו עד כה, וכבר ברור לכול שהוא בא לשכנע. ולכן יש לשקול מראש שימוש באמצעי זה.

המשך >

* מבוסס על מאמרו של יוחאי אורלן.

קיבלת את הקובץ מחברה? תוכלי להצטרף בעצמך לקבוצה:
רשמי: רוצה כלים מ"שבילים" למייל: 0548424783c@gmail.com

הגדרה: שיבוץ זהיר של מונחים והתבטאויות הלקוחים משפת הדיבור היומיומית בנאום או בכתיבה. **לדוגמה:** בשיחות על נושאים הקשורים ללימודים, כולם מקשיבים לי, אבל בתחרויות ובמשחקים הקשורים לפעילות גופנית - אף אחד לא סופר אותי. [שמתם לב שלעתים הסלנג תואם באופן מפתיע לביטויים קדושים מן המקורות? מדוע קוראים ל"ספירת העומר" בשם זה? כי סופרים את הימים. כאשר סופרים משהו - נותנים לו ערך. ומי שלא 'סופרים אותו' חש בלתי שווה ולא נחשב].

הדיבור הוא אחת הדרכים המשמעותיות לחיות השפה. המאפיין הבולט ביותר של שפת הדיבור הוא הסלנג - יצור לשוני חיוני ותוסס, שבדרך כלל אינו מורשה כניסה לעולם המילה הכתובה והנאומים המעובבים. עם זאת, לעתים שילוב קל של ביטויי סלנג יכול להיות תוספת מדהימה לטקסטים. הסלנג מסוגל למה שלא מסוגלות כל המילים היפות והמושכלות - הוא יוצר חיבור מידי ובלתי אמצעי עם הנפש של הקוראים.

כמובן שצריך לדעת לעשות באמצעי זה שימוש מושכל. טקסט שלם הכתוב במשלב נמוך, אינו מרשים אף אחד, גם לא את מי שמדבר בסלנג כל ימיו. הכותב הנבון יבחר בפינצטה את הסלנגים העסיסיים ביותר שהוא מכיר, וישלב אותם בתוך משפטים תקינים במשלב בינוני ומעלה. רק אז יחולל הסלנג את אפקט הפלאים שלו.

השיבוץ של סלנג בתוך משפט אחד בו משובצות מילים ממשלב גבוה, יוצר טוויסט מעניין ומפתיע עוד יותר. לדוגמה: הייתי מוטרד מאוד, ממש לא בא לי לדבר עם אף אחד, אבל הטלפון לא חדל להשמיע את קולו.

הערבוב בין שפה גבוהה לנמוכה, כשהוא נעשה ביד מיומנת, מביא להבזקים של קרבה שאינם מבטלים את הכבוד לכותב בשל שפתו היפה. עירוב המשלבים מאפשר לכותב לאחוז את החבל בשני קצותיו - מחד לדבר אל הקוראים בשפתם ומאידך להפגין בקיאות במליצות העברית. התחושה המפתיעה שהסלט הזה יוצר אצל הקוראים, אין לה דומה בשום אמצעי רטורי אחר. עם זאת, זוהי טכניקה שדורשת מיומנות רבה ואינה מומלצת לכותבים מתחילים.

4. לשון סגי נהור או לשון המעטה

הגדרה: שימוש בביטוי מסוים כדי לציין את ההפך הגמור.

לדוגמה: שוב עליתי על האוטובוס הלא-נכון. איזה גאון אני. (סגי נהור)

כסגילתי את עצמי על האוטובוס הלא נכון בפעם השלישית, חשתי חוסר נוחות במידת מה. (המעטה)

כל מצב שבו הכותב חולק עם הקורא הבנה שאינה כתובה מפורשות במילים, יוצר קרבה ביניהם. זה כמו קריצת העין שבין שני שותפים לסוד שרק הם יודעים. ללשון סגי נהור יש אפקט כזה - הכותב והקורא גם יחד מבינים שהמילים שנאמרו בפירוש הן בדיוק ההפך הגמור ממה שהן מתכוונות לומר, או המעטה מוגזמת המעידה על תחושה זו ברמה משמעותית כל כך, שקשה לתארה במילים.

השימוש בלשון כזו - מעביר לקורא מתחת לפני השטח מסר - אני סומך עליך שאתה מבין אותי לעומק, מעבר למילים המפורשות שבהן אני משתמש. כל זה יפה וטוב בתנאי שניתן להיות בטוחים שהקורא יבין את כוונתנו. לעתים נאלץ לסמן מרכאות על מנת לוודא שהקורא יבין באופן ברור שהמסר הוא הפוך, אך אז נאבד את אפקט ה"סוד המקרב".

מצורף **טקסט טיעוני בנושא ידידות** מתוך הספר "בשביל הלשון" לכיתות הביניים, תוכלו לזהות אמצעים רטוריים לצורך קרבה, או לתת לתלמידים ברמה גבוהה לשכתב ולהוסיף אמצעים רטוריים נוספים למטרה זו.

קיבלת את הקובץ מחברה? תוכלי להצטרף בעצמך לקבוצה:

רשמי: רוצה כלים מ"שבילים" למייל: 0548424783c@gmail.com

משימות תרגול

1. האם כל מה שמפורסם בנושא "ידידות" הוא נכון? _____

2. מטרת הכותב בטקסט היתה לשכנע אותנו בארבעה עניינים שבידידות. ציינו אותם:

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____

3. באיזה עניין דעתכם היתה שונה מזו של הכותב? הקיפו: א' / ב' / ג' / ד'
האם השתכנעתם בעקבות הקריאה? במה?

4. בפסקה מס' 3 מופיע הביטוי "אזניים לכותל", מה פירושו?

- הקב"ה שומע את הסודות בכותל המערבי.
- יש כותל שיש לו אוזניים.
- סודות עלולים להתפרסם גם אם מגלים אותם למישהו נאמן.
- עדיף להאזין לכותל מאשר לחבר.

5. מהו התנאי היחיד החשוב בין חברים?

- שהם לא ישפיעו זה על זה.
- שהם לא יהיו חברים של ילדים נוספים.
- שיהיו דומים האחד לשני, או שונים לגמרי זה מזה.
- אף תשובה לא נכונה.

6. כתבו את התשובה הנכונה לשאלה מס' 5.

מי מפחד מטקסטים ארוכים?! הם רק יותר משכנעים!

כדאי להתיידד עם הידידות

נכון ולא נכון הענייני ידידות

מכרחים להשיג חבר טוב אחד - לא נכון.

לא מוכרחים חבר אחד שהידידות עימו עמוקה ביותר. נכון, חברות כזו היא נפלאה ונותנת הרבה מאוד, אבל היא לא הכרחית. יש ילדים שאינם בנויים נפשית לסוג כזה של התקשרות, וטוב להם מעגל רחב יותר של ידידים וקרובים. לפעמים לא מוצאים מישהו שמתאים לחבר 'הכיתה', ואז אפשר בהחלט להסתפק בכמה ידידים קרובים ואהובים.

אויביו יש השפעה גדולה על התיידוד - נכון.

החברים שלנו משפיעים עלינו במידה שלא תאמן. לכן חשוב כל כך - להתיידד עם ילדים טובים מבתים טובים. ילדים שמדקדקים במצוות, שקוראים ספרים טובים, שמדברים על דברים טובים ונזהרים מכל דבר ועניין עברה. גם אם נדמה לנו שלא נשפיע - אין כזה דבר, אנו נושפע וגם נושפע.

חייבים ללמוד לחבר אחד את כל הסודות האישיים - לא נכון.

לא "חייבים" לגלות שום סוד. זכאים לשמור את עניינינו האישיים בינינו לבין אלו קרובים. וכדאי גם לזכור ש"אזניים לכותל", ומה שאומרים - אפילו לחבר אחד - יש לו סיכויים טובים מאוד להתפרסם מהר מאוד בקהל החברים. אם אנחנו מרגישים צורך לספר משהו אישי לחבר - כדאי לבחור היטב באוזן המתאימה והנאמנה. וגם אז - אין לנו זכות לספר דברים אישיים, הקשורים לבני משפחתנו או לידידים אחרים שלנו. ובוודאי שלא נספר דברים שיש בהם לשון הרע.

חברים טובים צריכים להיות או צומים או הפוכים זה מזה - לא נכון.

הם יכולים להיות דומים, הם יכולים גם להיות מנוגדים (האחד רציני והאחד עליז, למשל) ואז הם משלימים כל אחד את החסר אצל רעהו. אבל הם יכולים גם להיות סתם כך שני ילדים, לא מאוד דומים ולא מאוד שונים. התנאי היחיד החשוב הוא שתשרור ביניהם הבנה רבה, שהם יבינו זה את זה גם עם מילים וגם בלעדיהן, גם בשמחה וגם בצער, גם בהצלחה וגם בכישלון.